

*Кульбашина О. А.,
кандидатка юридичних наук,
старша викладачка кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*

РОЗПОДІЛ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ГІГ-КОНТРАКТІ

Анотація. Стаття присвячена питанню розподілу майнових прав інтелектуальної власності в гіг-контракті. Гіг-контракт – це цивільно-правовий договір, за яким гіг-спеціаліст зобов’язується виконувати роботи та/або надавати послуги відповідно до завдань резидента Дія Сіті як замовника, а резидент Дія Сіті зобов’язується оплачувати виконані роботи та/або надані послуги і забезпечувати гіг-спеціалісту належні умови для виконання робіт та/або надання послуг, а також соціальні гарантії, передбачені вказаним Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні». Сторонами гіг-контракту виступають: резидент Дія Сіті (замовник) та гіг-спеціаліст (виконавець). Замовником може бути як фізична, так і юридична особа-резидент Дія Сіті. Резидент Дія Сіті – юридична особа, яка відповідно до вищевказаного Закону набула статусу резидента Дія Сіті та згідно з інформацією, що міститься у реєстрі Дія Сіті, перебуває у зазначеному статусі. Виконавцем може виступати лише фізична особа, яка є гіг-спеціалістом. Гіг-спеціаліст – фізична особа, яка за гіг-контрактом є підрядником та/або виконавцем. Особливістю гіг-контракту є те, що гіг-спеціалістом може виступати не лише фізична особа-підприємець, але і будь-яка фізична особа з повним обсягом цивільної дієздатності. Гіг-контракт спрямований на досягнення балансу інтересів юридичної особи резидента Дія Сіті і фізичної особи гіг-спеціаліста, який виступає автором кода комп’ютерної програми. Для резидента Дія Сіті важливим є укладення разом з гіг-контрактом договорів про утримання від вчинення конкурентних дій і договорів про нерозголошення комерційної таємниці. Захист інтересів гіг-спеціаліста досягається встановленням гідної винагороди, обмеженням щоденної та щотижневої тривалості виконання роботи, наданням щорічної перерви виконання роботи, наданням загальнообов’язкового державного соціального страхування. Резидент Дія Сіті, який є замовником за гіг-контрактом, набуває майнові права інтелектуальної власності на твір, створений у зв’язку з виконанням гіг-контракту, в момент наступний за створенням такого твору, якщо інше не встановлено гіг-контрактом. Зроблено висновок, що особисті немайнові права інтелектуальної власності на об’єкт, створений у зв’язку з виконанням гіг-контракту, належать гіг-спеціалісту, який створив такий об’єкт. Майнові права інтелектуальної власності на об’єкт, створений гіг-спеціалістом у зв’язку з виконанням гіг-контракту, належать резиденту Дія Сіті, який є замовником за таким гіг-контрактом, якщо інше не передбачено гіг-контрактом.

Ключові слова: гіг-контракт, гіг-спеціаліст, резидент Дія Сіті, майнові права інтелектуальної власності, утримання від вчинення конкурентних дій, нерозголошення.

Постановка проблеми. Чотири роки тому Україна почала шлях цифровізації. На конференції «Цифрова трансформація

як каталізатор європейської інтеграції України» відбулося обговорення результатів, яких досягли спільними зусиллями, зокрема домоглися визнання українського електронного підпису в ЄС, створили Дія.Engine та модернізували 10 реєстрів; масштабували систему Трембіта, в якій здійснили вже 5 млрд транзакцій; розробили 54 послуги для порталу та застосунку Дія [1]. Серед зазначених послуг своє місце посів запуск правового режиму Дія Сіті для ІТ-індустрії, правовим підґрунтям якого став Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» № 1667-ІХ від 15.07.2021 (далі – Закон або Закон № 1667-ІХ) [2]. Була поставлена амбітна мета, а саме, що це дозволить створити в Україні найпотужніший ІТ-хаб в Центральній та Східній Європі [3]. За підсумками роботи Мінцифри за 2023 рік відбулося масштабування Дія.City: додалося 372 українські і міжнародні компанії-резиденти, 60 тисяч зареєстрованих фахівців, 80 defense-tech компаній доєдналися до Дія.City [4].

Стан дослідження. Запровадження у вітчизняну договірну практику гіг-контрактів було покликане вирішити низку проблем договірної врегулювання дистанційного виконання роботи в ІТ-сфері. Проте найбільші потенційні «споживачі» гіг-контрактів займають діаметрально протилежні позиції щодо використання гіг-контрактів при оформленні виконавців. Так, на початок серпня 2023 року третій із найбільших ІТ-роботодавців України GlobalLogic наразі має 50 спеціалістів на гіг-контрактах. Поступово компанія планує перевести на них усю команду [5]. На противагу цьому рішення найбільша в Україні ІТ-компанія EPAM поки не буде переводити працівників на гіг-контракти [6]. Пошуки науковців щодо окремих аспектів, які нами будуть розглядатись в межах цієї праці, були висвітлені в сучасній вітчизняній науковій доктрині такими дослідниками, як В. А. Іващенко, С. В. Корновенко, О. П. Орлюк, Р. О. Стефанчук та іншими. Серед практиків також на цих питаннях фокус уваги тримається постійно. Проаналізувавши останні наукові пошуки в сфері правового регулювання відносин гіг-контракту зауважимо, що ґрунтовних науково-теоретичних досліджень у цьому напрямку поки що не оприлюднено.

Мета статті полягає у визначенні алгоритму розподілу майнових прав інтелектуальної власності в гіг-контракті.

Виклад основного матеріалу. Пристосування бізнесу до дистанційних форм виконання роботи розпочалося в Україні з пандемії коронавірусної інфекції, а напад рф зруйнував усі без винятку сфери життя, і бізнесу зокрема. Оформлення відносин між ІТ-компаніями творцями ІТ-продуктів здійснюється або на підставі реєстрації виконавця як суб’єкта господарювання (фізичної особи підприємця), або укладення гіг-

контракта, якщо компанія є резидентом Дія Сіті, або укладення трудового договору за правилами Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП, КЗпП України) [7]. Договори про створення на замовлення і використання об'єкта права інтелектуальної власності або про надання послуг відповідно до Цивільного кодексу України (далі – ЦК, ЦК України) [8] також мають місце. Обрання правової форми співпраці між замовниками ІТ-продуктів та виконавцями залежить і від можливості бронювання громадян під час воєнного стану. Станом на 29 січня 2024 року в Україні заброньовано 3498 ІТ-спеціалістів через Міністерство цифрової трансформації України, з них близько 1500 фахівців – повторно [9]. Резидентство у «Дія.Сіті» – один із критеріїв для отримання бронювання від мобілізації для ключових співробітників технобізнесу [6]. В світі гіг-контракти – явище не нове. В 2020 році Gallup (американський інститут дослідження громадської думки) повідомив, що близько 40 % працездатного населення США було зайнято в гіг-економіці. Наразі цей показник тільки зростає і прогнозується, що у найближчі 10 років звичайний формат класичного працевлаштування остаточно застаріє [10].

Легальне визначення гіг-контракту подано в Законі України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» № 1667-ІХ від 15.07.2021. За визначенням останнього гіг-контракт – це цивільно-правовий договір, за яким гіг-спеціаліст зобов'язується виконувати роботи та/або надавати послуги відповідно до завдань резидента Дія Сіті як замовника, а резидент Дія Сіті зобов'язується оплачувати виконані роботи та/або надані послуги і забезпечувати гіг-спеціалісту належні умови для виконання робіт та/або надання послуг, а також соціальні гарантії, передбачені вказаним Законом [2]. Окремо в ч. 3 ст. 17 останнього наголошено, що цивільно-правовий договір не вважається гіг-контрактом, якщо в ньому прямо не зазначено про укладення саме гіг-контракту.

Форма укладення цього контракту не передбачає державної реєстрації і не потребує нотаріального завірення. Проте проста письмова є необхідною для фіксації взаємного волевиявлення сторін, адже однією зі сторін гіг-контракту виступає юридична особа. Сторони обирають чи паперовий чи електронний спосіб фіксації домовленості, і залежить це, як правило, від виконання завдання за контрактом: за офісного виконання роботи – паперова, а за дистанційної гіг-контракт буде в електронному вигляді. Електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Обов'язкові реквізити електронного документа – це обов'язкові дані в електронному документі, без яких він не може бути підставою для його обліку і не матиме юридичної сили. Створення електронного документа завершується накладанням електронного підпису [11]. Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [12]. Зауважимо, що реквізити як електронного, так і паперового варіанту контракту мають бути тотожними.

Сторонами гіг-контракту виступають: резидент Дія Сіті (замовник) та гіг-спеціаліст (виконавець). Замовником може бути як фізична, так і юридична особа-резидент Дія Сіті. Резидент Дія Сіті – юридична особа, яка відповідно до вище-

вказаного Закону набула статусу резидента Дія Сіті та згідно з інформацією, що міститься у реєстрі Дія Сіті, перебуває у зазначеному статусі. Виконавцем може виступати лише фізична особа, яка є гіг-спеціалістом. Гіг-спеціаліст – фізична особа, яка за гіг-контрактом є підрядником та/або виконавцем. Особливістю гіг-контракту є те, що гіг-спеціалістом може виступати не лише фізична особа-підприємець, але і будь-яка фізична особа з повним обсягом цивільної дієздатності. Щодо стану правосуб'єктності замовника робіт в гіг-контракті, зауважимо, що вона виникає у юридичної особи з дня внесення відповідного запису до реєстру Дія Сіті. Нагадаймо, що відповідно до ст. 9-2 Положення про Міністерство цифрової трансформації України останнє приймає рішення про набуття статусу резидента Дія Сіті [13].

Зміст гіг-контракту доволі розлого регламентований спеціальним Законом і можна прослідкувати поділ умов контракту на ті умови, що забезпечують інтереси гіг-спеціаліста, а також такі, які спрямовані на захист бізнесу резидента Дія Сіті.

Низка вимог Закону спрямована на створення гарантій для творця гіг-спеціаліста. На наш погляд, це пов'язано з тим фактом, що інтелектуальна, творча, розумова праця фізичної особи є невіддільною від останньої і тісно пов'язана зі станом працездатності людини. В свою чергу працездатність безпосередньо впливає на продуктивність виконання завдання резидента Дія Сіті. Саме тому докладно регламентовано час виконання роботи і час відпочинку, створення умов і забезпечення засобами для виконання завдання, компенсації і соціальне страхування гіг-спеціаліста. Так, гіг-контракт повинен містити таку кількість годин на день та/або на тиждень для виконання гіг-спеціалістом робіт (надання послуг), загальна кількість яких не може перевищувати 8 та 40 годин відповідно. За відсутності домовленості сторін щодо визначеної кількості годин вважається, що гіг-спеціаліст виконує роботи (надає послуги) протягом 40 годин на тиждень. Встановлено щорічну оплачувану перерву у виконанні робіт (наданні послуг) тривалістю 17 робочих днів. Крім того на гіг-спеціаліста поширено норми загальнообов'язкового державного соціального страхування щодо оплати тимчасової втрати працездатності, пенсійного страхування, допомоги під час перебування у відпустці по вагітності і пологам та догляду за дитиною до трьох років. Резидент Дія Сіті забезпечує гіг-спеціаліста обладнанням та іншими засобами, необхідними для виконання робіт (надання послуг), якщо інше не передбачено гіг-контрактом. У разі використання гіг-спеціалістом особистого обладнання для виконання робіт (надання послуг) гіг-контрактом можуть передбачатися відповідні компенсаційні виплати. Гіг-контракт може передбачати обов'язок відшкодування резидентом Дія Сіті гіг-спеціалісту повністю або частково фактичних витрат, понесених у процесі виконання робіт та/або надання послуг, та порядок такого відшкодування [2].

Сфера використання гіг-контракту вимагає визначеності із розподілом прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням гіг-контракту. Закон визначає види діяльності, здійснення яких стимулюється шляхом створення правового режиму Дія Сіті. До таких належать: комп'ютерне програмування, консультування з питань інформатизації, діяльність із керування комп'ютерним устаткуванням, видання комп'ютерних ігор, а також іншого програмного забезпечення, надання програмних продуктів, у тому числі комп'ютерних

ігор, у режимі «онлайн» та надання веб-послуг із доставки програмних додатків, включаючи розповсюдження примірників (копій, екземплярів) програмного забезпечення у електронній формі, у тому числі комп'ютерних ігор, його елементів, оновлень, доповнень та розширень функціоналу, а також інші види діяльності, визначені ч. 4 ст. 5 Закону [2]. У визначенні предмету гіг-контракту, як істотної умови цивільно-правового договору, пропонується формулювання останнього так, що замовник доручає, а гіг-спеціаліст зобов'язується надавати послуги на умовах, що визначені цим гіг-контрактом у двох варіантах. Перший є таким, що послуги полягають у виконанні функцій (зазначається посада), відповідно до посадової інструкції резидента Дія Сіті. Варіант другий, що сторони узгодили наступну специфікацію послуг (зазначається перелік останніх, до прикладу: розробка та тестування програмного забезпечення за завданнями замовника; підтримка та супроводження програмного забезпечення; аналіз програмного забезпечення на предмет можливої оптимізації алгоритмів та структур; аналіз характеристик роботи програмного забезпечення в процесі експлуатації, тощо [14]. Як бачимо, виконання функцій або надання послуг в результаті завершується створенням об'єкта права інтелектуальної власності, саме тому й потрібно включати умови щодо розподілу прав інтелектуальної власності до змісту гіг-контракту.

Означеному питанню присвячено ст. 24 Закону № 1667-IX, яка визначає, що особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням гіг-контракту, належать гіг-спеціалісту, який створив такий об'єкт, а майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений гіг-спеціалістом у зв'язку з виконанням гіг-контракту, належать резиденту Дія Сіті, який є замовником за таким гіг-контрактом, якщо інше не передбачено гіг-контрактом. Вперше в національному законодавстві регламентовано момент набуття замовником майнових прав таким чином, що резидент Дія Сіті, який є замовником за гіг-контрактом, набуває майнові права інтелектуальної власності на твір, створений у зв'язку з виконанням гіг-контракту, в момент, наступний за створенням такого твору, якщо інше не встановлено гіг-контрактом. Ці правила щодо обсягу і змісту майнових прав інтелектуальної власності узгоджені між трьома важливими законами: вищезгаданим Законом [2], Цивільним кодексом України (ст. 440) [7] Законом України «Про авторське право і суміжні права» (ст. 12) [15].

Відповідно до гіг-контракту гіг-спеціаліст передає резиденту Дія Сіті всі майнові права інтелектуальної власності на результати послуг, а також на інші об'єкти інтелектуальної власності, створені гіг-спеціалістом за гіг-контрактом (надалі – Об'єкти), а саме виключне право на використання Об'єктів та виключне право на дозвіл або заборону будь-якого використання, розпорядження та переробку Об'єктів без обмеження за часом і територією використання, у тому числі права, які існують на сьогоднішній день або існуватимуть у майбутньому, та які передбачені Цивільним Кодексом України, Законом України «Про авторське право і суміжні права», Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів (Паризького акта від 24.07.1971, зміненого 02.10.1979), Всесвітньою конвенцією про авторське право 1952 року, а також іншими міжнародними нормативно-правовими актами. Майнові права інтелектуальної власності на Об'єкти, які переходять від гіг-спеціаліста

до замовника, зокрема, включають, але не обмежуються цим: права на використання Об'єктів в цілому і частково у будь-якій формі і будь-яким способом (здійснювати обнародування і повторне обнародування, відтворення і повторне відтворення, переробки і адаптації, переклади та інші зміни, публічну демонстрацію і показ, представлення на публіку так, щоб будь-який користувач Інтернету мав доступ до Об'єктів у будь-який час за власним вибором, здача в майновий найм та (або) комерційний прокат шляхом першого продажу і відчуження іншим способом оригіналу або екземплярів Об'єктів; експорт, імпорт копій Об'єктів; вільний продаж копій Об'єктів у будь-якому вигляді; вільний вибір місця і часу продажу копій Об'єктів; рекламу об'єктів; використання Об'єктів в цілому або частково з метою реклами товарів і робіт замовника і третіх осіб та ін.) протягом необмеженого періоду часу і без обмеження по території; виключні права дозволяти або забороняти використання Об'єктів іншими особами; інші майнові права інтелектуальної власності на Об'єкти [14]. Варто зауважити, що майнові права інтелектуальної власності на Об'єкти потрібно зазначати одразу або включати в гіг-контракт згодом шляхом внесення змін до його змісту.

Висновки. Отже, особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням гіг-контракту, належать гіг-спеціалісту, який створив такий об'єкт. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений гіг-спеціалістом у зв'язку з виконанням гіг-контракту, належать резиденту Дія Сіті, який є замовником за таким гіг-контрактом, якщо інше не передбачено гіг-контрактом.

Література:

1. Конференція «Цифрова трансформація як каталізатор європейської інтеграції України»: результати співпраці з EU4DigitalUA | Міністерство цифрової трансформації (thedigital.gov.ua) URL: <https://thedigital.gov.ua/news/konferentsiya-tsifrova-transformatsiya-yak-katalizator-evropeyskoi-integratsii-ukraini-rezultati-spiivratsi-z-eu4digitalua> (дата звернення: 13.04.2024).
2. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text/> (дата звернення: 29.03.2024).
3. Дія Сіті. Проєкти | Міністерство цифрової трансформації України (thedigital.gov.ua) URL: <https://thedigital.gov.ua/projects/city/> (дата звернення: 13.04.2024).
4. Підсумки року роботи Мінцифри 2023 (thedigital.gov.ua). URL: <https://2023.thedigital.gov.ua/> (дата звернення: 13.04.2024).
5. Недашківська Ю. Нові правила бронювання: GlobalLogic переведе всіх працівників в Україні на гіг-контракти. URL: https://biz.censor.net/news/3436842/novi_pravyla_bronyuvannya_globallogic_perevede_vsih_pratsivnykiv_v_ukrayini_na_gigkontrakty (дата звернення: 13.04.2024).
6. Тарасовський А. Найбільша в Україні IT-компанія EPAM поки не буде переводити працівників на гіг-контракти URL: <https://forbes.ua/news/naybilsha-v-ukraini-it-kompaniya-poki-ne-bude-perevoditi-pratsivnykiv-na-gig-kontrakty-18082023-15486> (дата звернення: 13.04.2024).
7. Цивільний кодекс України: Закон України | від 16.01.2003 № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 30.03.2024).
8. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 30.03.2024).
9. Гулійчук Д. Бронювання гіг-спеціалістів і ФОПів: що кажуть у Генштабі і Міноборони. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/>

- bronyuvannya-gig-specialistiv-i-fopiv-scho-kazhut-u-genshtabi-i-minoboroni-2456299.htm(дата звернення: 10.04.2024).
10. Гіг-контракти: укладення, умови та особливості – КАДРО-ВИК.UA (kadrovik.ua) URL:<https://www.kadrovik.ua/content/gig-kontrakty-umovy-ta-osoblyvosti> (дата звернення: 14.04.2024).
 11. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV / *Верховна Рада України*. URL: https://ips.ligazakon.net/document/KP180055?an=26&ed=2018_01_17 (дата звернення: 10.04.2024).
 12. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 29.03.2024).
 13. Положення про Міністерство цифрової трансформації України : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.04.2024).
 14. Що таке гіг-контракти і які пункти в них варто прописати. Розбір DOU з коментарями експертів | DOU <https://dou.ua/lenta/articles/cards-about-gig-contracts/> (дата звернення: 13.04.2024).
 15. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX (rada.gov.ua) / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n868> (дата звернення: 15.04.2024).

Kulbasha O. Distrsbution of property rights of intellectual property in the gig contract

Summary. The article is devoted the issue of distribution of intellectual property rights. A gig contract is a civil law contract under which a gig specialist undertakes to perform work and/or provide services in accordance with the tasks of a resident of Diia City as a customer, and a resident of Diia City undertakes to pay for the work performed and/or services provided and provide the gig specialist with appropriate conditions for performing work and/or providing services, as

well as social guarantees provided for by the specified Law of Ukraine «On Stimulating the Development of the Digital Economy in Ukraine». The parties to the gig contract are: Diia City resident (customer) and gig specialist (performer). The customer can be both an individual and a legal entity resident of Diia City. A Diia City resident is a legal entity that, in accordance with the above-mentioned Law, has acquired the status of a Diia City resident and, according to the information contained in the Diia City register, is in the specified status. Only an individual who is a gig specialist can act as a performer. A gig specialist is an individual who is a contractor and/or performer under a gig contract. The peculiarity of the gig contract is that not only an individual entrepreneur can act as a gig specialist, but also any individual with full civil legal capacity. The gig contract is aimed at achieving a balance of the interests of the legal entity resident of Diia City and the individual gig specialist who is the author of the computer program code. It is important to conclude for a resident of Diia City agreements on refraining from competitive actions and agreements on non-disclosure of commercial secrets together with the gig contract. The protection of the gig specialist's interests is achieved by establishing a decent remuneration, limiting the daily and weekly duration of work, providing an annual break from work, and providing mandatory state social insurance. It was concluded that personal non-property intellectual property rights to an object created in connection with the performance of a gig contract belong to the gig specialist who created such an object. Intellectual property rights to the object created by the gig specialist in connection with the performance of the gig contract belong to the resident of Diia City, who is the customer under such gig contract, unless otherwise provided for in the gig contract.

Key words: gig contract, gig specialist, Diia City resident, intellectual property rights.